

Одним із них є метод примусу. Тому Прикордонні війська України наділені правами у сфері адміністративної юрисдикції. Так, посадові особи Прикордонних військ України мають право здійснювати адміністративне затримання осіб, які: порушили режим державного кордону України, прикордонний режим або режим у пунктах пропуску через державний кордон України; порушили державний кордон при відсутності достатніх підстав для порушення проти них кримінальних справ (п.п. 3, 4 ст. 7 Закону України "Про Прикордонні війська України", ст. 262 Кодексу України про адміністративні правопорушення (надалі – КУпАП)).

Відповідно до п. 16 статті 7 Закону України "Про Прикордонні війська України" до прав Прикордонних військ України відноситься розгляд справ про правопорушення, накладати стягнення або передавати матеріали про правопорушення на розгляд інших уповноважених органів виконавчої влади або судів (стаття 202 КУпАП).

Законом України від 2 липня 1999 року "Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення" до компетенції Прикордонних військ України віднесено складання протоколів про адміністративні правопорушення за злісну непокору законному розпорядженню чи вимозі військовослужбовця Прикордонних військ України чи члена громадського формування з охорони державного кордону України (стаття 185¹⁰ КУпАП)³. З норм адміністративно-деліктного законодавства та законодавства про охорону державного кордону України безпосередньо не впливає, які категорії військовослужбовців Прикордонних військ України мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 185¹⁰ КУпАП. Тому відповідно до п. 2 наказу Голови Державного комітету у справах охорони державного кордону України – Командувача Прикордонних військ України від 21 листопада 1999 року № 530 "Про адміністративно-юрисдикційну діяльність органів охорони державного кордону України" повноваженнями щодо складання таких протоколів наділені усі офіцери і прапорщики Прикордонних військ України, які виконують завдання з охорони державного кордону України. Повноваження щодо розгляду таких справ і за результатами такого розгляду накладення адміністративних стягнень за статтею 185¹⁰ КУпАП не надається посадовим особам Прикордонних військ України, - це компетенція місцевих районних (міських) судів⁴.

Об'єкт оскарження притягнення громадян до адміністративної відповідальності та процедури розгляду таких справ визначається главою 31 ЦПК України. Оскарженню підлягають постанови про накладення адміністративного стягнення (ст. 244 ЦПК України, ст. 287 КУпАП).

Закон України від 10 січня 2002 року встановлює відповідальність за повітряні перевезення пасажирів через державний кордон України без належних документів для в'їзду в Україну, а також визначає порядок оспорення притягнення до неї (ст. 13 названого закону). Так, постанову про накладення штрафу може бути оскаржено повітряним перевізником, під яким розуміється підприємство (об'єднання підприємств), установи та організації, незалежно від форм власності, які здійснюють міжнародні повітряні перевезення протягом десяти днів з дня її винесення до місцевого суду за місцезнаходженням відповідного органу охорони державного кордону України, рішення якого є остаточним. Тобто, у даному випадку ми стикаємося із випадком встановлення адміністративної відповідальності юридичної особи (повітряного перевізника), а порядок забезпечення законності при цьому визначений аналогічно до оскарження накладення адміністративних стягнень на фізичних осіб.

Отож, Прикордонні війська України як військово-правоохоронна структура наділена комплексом повноважень різнобічного спрямування, займає належне місце в апараті держави, виконує ряд важливих функцій. Окреслення природи управлінської діяльності має значення для з'ясування суб'єктного складу цих правовідносин, визначення самої суті відносин, а з тим і порядку їх регулювання, галузевої приналежності (до адміністративного управлінського права, адміністративно-карного (деліктного) права (законодавства про адміністративні правопорушення), військового управлінського права, кримінально-процесуального права, цивільного процесуального тощо), що зумовлює правильний вибір форми, способу та порядку захисту прав, свобод та законних інтересів людини та громадянина, суспільства та держави. І поряд з цим це допомагає встановленню законності у діяльності посадових осіб Прикордонних військ України.

¹ Офіційний вісник. – 1998. - № 30. – Ст. 1127.

² "Про практику розгляду судами справ за скаргами на рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних, посадових і службових осіб у сфері управлінської діяльності, які порушують права та свободи громадян" Постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 грудня 1997 року №13 // Адвокат. – 1997. – № 4. – С. 111-115.

³ "Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення": Закон України від 2 липня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 34. – Ст. 285.

⁴ Чумак В.В. Адміністративна відповідальність за статтями 18510, 202, 2221 Кодексу України про адміністративні правопорушення: Навчальний посібник. – Хмельницький: Вид-во НАПВУ, 2000. – С. 6-8.

Е. Богданов,
аспірант Белорусского государственного
университета, г. Минск

ПРАВОСУДИЕ КАК ФОРМА ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ СУДЕБНОЙ ВЛАСТИ

1. Судебная власть получает свое внешнее выражение посредством правосудия, которое является единственной формой ее осуществления. Как особая форма судебной власти правосудие представляет собой осуществляемую особым судебным составом обусловленную социальной ролью суда деятельность по реализации его властных полномочий, результатом которой является предотвращение либо разрешение юридического конфликта. Особенности правосудия как формы осуществления судебной власти выражаются в правовом, организационном, правоприменительном, правоохранительном и процессуальном аспектах.

2. Правосудие как правовая форма осуществления судебной власти - это деятельность, связанная с разбирательством судебного дела по совершению юридических актов, которые реализуют компетенцию суда и влекут возникновение, изменение либо прекращение материальных и связанных с ними процессуальных правоотношений. Объектом деятельности суда по осуществлению правосудия являются только юридические конфликты. Фактические обстоятельства юридического конфликта, ставшие объектом судебного разбирательства, объединяются понятием судебного дела. Юридическая значимость этих обстоятельств заключается в том, что они связаны с основополагающими ценностями гражданского общества, выраженными в объективном праве: индивидуальная свобода, права и интересы человека, нормальные условия существования и деятельности индивидов, социальных общностей, общественных институтов и всего гражданского общества. Судебный юридический акт - это особый юридический факт, поскольку закон связывает с ним возникновение, изменение и прекращение материальных и связанных с ними процессуальных правоотношений. Юридической предпосылкой совершения судом действий по рассмотрению и разрешению судебного дела является наличие у суда властных полномочий, совокупность которых образует компетенцию суда.

3. Правосудие как организационная форма осуществления судебной власти - это реализация судом своих властных полномочий в целях публично-властного упорядочивания общественных отношений. Суд воздействует на определенную сферу общественной жизни с целью изменить те ее структурные либо функциональные характеристики, которые стали или могут стать причинами юридического конфликта. Реализуя свою компетенцию, суд упорядочивает общественные отношения с помощью судебных актов, которые организуют поведение участников упорядочиваемых отношений. Правоотношения суда с участниками этих отношений - это публично-правовые отношения власти-подчинения. Таким образом правосудие представляет собой форму управления процессами социальных взаимодействий в гражданском обществе и государстве.

4. Правосудие как правоприменительная форма осуществления судебной власти - это юрисдикционная деятельность суда, осуществляемая в целях принятия судебного решения, реализующего объективное право в судебном деле таким публично-властным правовым методом, который адекватен той сфере социальной жизни, в которой возник юридический конфликт. Регулирование общественных отношений суд осуществляет путем применения норм права к фактическим обстоятельствам судебного дела. Поэтому правосудие как правоприменительная форма осуществления судебной власти выступает одним из важнейших элементов государственного механизма реализации права. При осуществлении правосудия получают реализацию юрисдикционные полномочия суда. В основе правоприменительной деятельности суда лежит фундаментальная категория справедливости. Справедливость судебного правоприменения образуется тремя составляющими, которые воплощаются в судебном решении: обоснованность судебного решения, его законность и соответствие мер юридической ответственности, назначаемых судом, характеру правонарушения и личности виновного. Справедливость является родовым понятием, внешним системообразующим фактором для системы принципов правосудия. Справедливым является такой способ разрешения конкретного судебного дела, который не только разрешает (предотвращает) юридический конфликт, но и способствует снятию социальной напряженности, которая этот конфликт породила. Справедливость судебного решения не может зависеть от общественного статуса сторон судебного дела.

5. Обоснованность судебного решения означает его соответствие фактическим обстоятельствам дела, установленным в суде. В зависимости от степени соответствия судебного решения фактическим обстоятельствам дела можно выделить два подхода фактического обоснования судом своих действий. В основе первого лежит презумпция невозможности (необязательности) установления судом объективной истины о фактах судебного дела. Это лишает практической значимости предъявление к судебному процессу требования полного, всестороннего и объективного исследования всех обстоятельств дела. Поэтому суд утрачивает статус субъекта доказывания. Его процессуальная функция ограничивается беспристрастным арбитражем судебного дела. Вся тяжесть доказывания ложится на стороны процесса, который носит крайне состязательный характер. Второй подход к обоснованию судебного решения судом исходит из объективной возможности и необходимости установить в судебном заседании фактические обстоятельства судебного дела такими, какими они были в действительности. На этом подходе основан следственный судебный процесс, в котором суд является субъектом доказывания. Границы действия следственного и состязательного начала должны определяться исходя из существующих в обществе представлений о справедливости. Ни один из этих принципов не является самоцелью. Каждый из них - лишь средство для обеспечения общественного согласия и социальной стабильности.

6. Законность судебного решения означает его соответствие материальному праву и вынесение при соблюдении норм процессуального права. Подчинение судей только закону - это гарантия судебной независимости. Однако, этот принцип нельзя трактовать в духе позитивистского учения о праве, которое отождествляет право и закон. Необходимо пересмотреть роль суда в устранении противоречий и пробелов в законодательстве. Это предполагает возрастание роли судебной практики как источника права. Легальное закрепление статуса судебной практики как полноценного источника права укрепит судебную самостоятельность. Это будет способствовать становлению принципа верховенства права. Мировой опыт показывает, что умаление роли судебной практики приводит к тому, что судьи стремятся выносить не справедливые, а непроверяемые решения. Стабильность системы законодательства может вступить в противоречие с динамично развивающимися общественными отношениями, которые требуют правового регулирования. Сталкиваясь с подобными ситуациями, суд реализует предоставленные ему законом полномочия судебного усмотрения в выборе способа правового регулирования того или иного юридического конфликта. Судебная практика - результат реализации этих полномочий. Важнейшим критерием, которым должен руководствоваться судья при выборе способа регулирования общественных отношений, является закон. Однако, критерии справедливого судебного усмотрения необходимо искать вне закона, в области общественных отношений, урегулированных более общими социальными нормами, такими, как мораль и нравственность.

7. Правосудие как правоохранительная форма осуществления судебной власти - это правоприменительная деятельность суда, направленная на поддержание правового порядка в гражданском обществе путем использования судом предоставленных в его распоряжение законом средств.

8. Процессуальная форма осуществления правосудия устанавливает оптимальную последовательность реализации властных полномочий суда, определяет систему процессуальных документов, отражающих результаты совершения процессуальных действий суда по применению права и закрепляет направленность судебных процессуальных актов на возникновение, изменение и прекращение процессуальных правоотношений. Масштабы детализации процессуального законодательства должны быть таковы, чтобы у суда в разумных пределах оставались варианты выбора тех или иных процессуальных средств для реализации властных полномочий.

С. Боднар,
*студент 4 курсу юридичного факультету
Чернівецького національного університету
ім. Ю. Федьковича*

ПРАВО НА ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ ЯК СУБ'ЄКТИВНЕ ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Важливу гарантію прав та свобод людини і громадянина є право на їх захист. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права зобов'язує державу забезпечити всякій особі ефективний засіб правового захисту у випадку порушення її прав і свобод. Відповідно до положень Конституції України права, свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Суди як органи державної влади зобов'язані своєчасно і дієво захищати ці права та свободи шляхом розгляду цивільних справ [2].